

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

הרב יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

העלון השבועי פרי האזינו-שבת שובה תשפ"ה

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

ויבוא מלך הכבוד

העוונות, ובלעדיה יתכן שהכפרה לא תושלם, ואף יעלה חרון אף נוסף. וכיצד?

ניתן לאדון שמריהו ולרעייתו לעזור לבאר לנו את הדברים.

בישר אדון שמריהו לרעייתו שושנה כי הגביר החשוב, אשר הם מתגוררים באחד מבתיו המפוארים, ובכל חודש שולח אליהם דורון נאה, הוא בכבודו, יבוא לארוחת צהרים בביתם, וכל זאת בעוד שבעה ימים בלבד.

גברת שושנה כדרך נשים צדקניות נלחצה מיד וטענה באוזני בעלה: "שמריהו, כיצד נקבל את פניו? ראה, כל קירות הבית שהורים ומלאי סדקים. הדלתות חורקות בקול צורמני, ואף חלק גדול מהרצפות שבורות, ואלו שלא, הצטברה עליהן שכבת לכלוך עבה.

אם הוא יראה את הבית בצורה כזו הוא יעיף אותנו על אתר. שנה הבאה לא יהיה לנו היכן לגור."

- "אל תדאגי אשתי, אני כאן לעזרתך" הכריז שמריהו בהחלטיות.

לא עברה שעה ושניהם לבשו מדי עבודה, הוציאו את ארגז הכלים, רכשו כמה דליי צבע, קנו רצפות חדשות, והחלו בעבודה. כך עברו כל יום עד שעות מאוחרות, ולאחר שלושה ימים החל הבית ללבוש צורה.

לבסוף, ביום השישי, הרצפות הוחלפו, הסדקים נסתמו והדלתות שומנו. אך הרצפה עדיין נשארה מלוכלכת, הרהיטים מאובקים, וגברת שושנה עדיין לא החליטה מה תבשל לארוחת צהריים...

נתרו עוד פחות מ-24 שעות, והגביר הדגול אמור לדפוק בדלת.

"אנו חייבים שהבית יהיה מסודר ומבריק. אסור שהוא יראה את הבית עם טיפת לכלוך." טענה גברת שושנה בתוקף, כשמגב וסמרטוט בידה מתנועעים כה וכה במהירות רבה.

חלף לו הזמן, והנה הגיע הרגע שבו הגיע הגביר עם כל פמלייתו.

נקישות נשמעו בדלת.

"הגביר דופק..." קרא מר שמריהו לרעייתו.

"טוב שמריהו, תפתח לו את הדלת. ניתן לו לשבת על כיסא בצד, שלא יעשה סימונים בצעדיו על הרצפה שהרגע נשטפה."

פתחו השניים את הדלת: "ברוך הבא אדוני היקר. בוא בבקשה. שב על הכיסא כאן בפניה. אנו באמצע לנקות את הבית. הנה לך כוס מים, שב הירגע מהדרך. אנו תכף מסיימים."

עוד יום עבר, ועוד יום, עד ששוב הגיע 'היום', יום הדין הגדול והנורא. הנה הוא עומד בפתח, דופק על דלתות ביתנו, ובידו מכתב בקשה לתת דו"ח מפורט על כל מה שעשינו עם הכלים שהיו ברשותנו: הכסף, הבריאות, החברים ועם כל התקציב שקיבלנו בתחילת השנה שעברה.

כך ביום זה כולנו עוברים לפני מלך העולם כבני מרון זמי לא נפקד כהיום הזה.

אך הנה ראו זה פלא.

כידוע, מנהג עם ישראל הוא לקום בחצות לילה או לעמוד באשמורת הבוקר, לומר סליחות ותחנונים לפני הקב"ה בשברון לב ובהכנעה רבה.

מנהג הספרדים ועדות המזרח החל מראש חודש אלול עד יום הכיפורים.

מנהג האשכנזים לומר הסליחות בשבוע קודם ראש השנה עד יום הכיפורים.

ברם, הצד השווה בכל תפוצות ישראל, שביום ראש השנה אין אחד שאומר סליחות ותחנונים. ולא רק שאין אומרים סליחות ותחנונים, אלא שכולנו נוהגים את ההיפך משברון הלב וההכנעה.

כמה ימים טרם התקדש החג, ממלאים המקור בפרות וברקות, בבשר, בעוף ובדגים. מבשלים מטעמים לרוב, וביום הגדול והנורא אנו לובשים בגדי חג חדשים, מתקבצים עם בני משפחה, ויושבים יחדיו אל שולחן גדול וחגיגי, וסועדים את לבנו בכל מיני ממתקים, משמנים ויין.

והשאלה כאן נשאלת. הרי כל אמירת הווידוי בפה והחרטה בלב, וכן אמירת כל סדר הסליחות במשך לי יום, הכול הוא הכנה למשפט, הכנה ליום הדין הגדול, יום 'ראש השנה', וזמי לא יירא מיום דין הנורא.

על כן, המתבקש הוא דווקא ביום זה לבכות ולהתחנן ביתר שאת מכל הימים. אם כן, להיכן נגזו ונעלמו הסליחות?

מדוע ביום זה, אין כל זכר לדיבורים של 'אשמנו בגדנו גזלנו...! או פעם אחת הזכרת י"ג מידות של רחמים בעיצומו של יום הדין?! היתכן שביום המשפט עצמו, משפט החורץ את גורל חיינו, נרים כוסית לחיים??!

ואם נאמר שאנו עושים כן, משום שאנו בטוחים כי הקב"ה ירחם עלינו, ויוציא לאור משפטנו, אם כן, למה כל חודש אלול הייתה עלינו אימת הדין?

אלא כאשר נתבונן נוכל לגלות, כי שורש הדברים שונה מעט. נגלה ששמחה זו ביום הדין - יום 'ראש השנה', היא בעצמה גורם לכפרת

עבודתנו לשוב בחזרה מתחלקת לשני חלקים הפוכים:

א. לשבור - לבכות.

ב. לבנות - לשמוח.

החלק הראשון הוא לנקות את הלב מכל הרצונות אל התאוות, מכל הרצונות המנוגדים אל רצון הבורא, וזאת כשאנו מתבוננים על כל מגמת חיינו 'דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון'. מחשבות אלו גורמות לנו למאוס ברע ולבחור בטוב. וכך אנו מפתחים בלבנו את הרצון והאהבה לבורא, מוציאים את הרהיטים המלוכלכים והשבורים, מפנים את כל הלכלוך המפוזר על הרצפה, ומנקים את הבית מכל ריח רע. אך בכך עוד לא סיימנו.

תכלית הניקיון אינו לחינם, אלא תכליתו הוא כדי שנוכל לבצע את החלק השני, נוכל להמליך את הקב"ה בפועל, לערוך שולחן נקי ומסודר, ללבוש בגדים נקיים ומגוהצים, ולקרוא בקול פסוקים של קבלת מלכות. אנו מכינים עצמנו לקבל את פני המלך בשמחה ובלב טהור.

אדם הממשיך בראש השנה באמירת סליחות ויודוים, ולא עובר מיד אל החלק השני, הרי הוא עושה חצי עבודה. הדבר דומה לאדון שמריהו, שמרוב שהיה טרוד בלנקות את הבית, לא קיבל את הגביר, הפסיד את העיקר, וגם גרם לקלקלה. גרם להעלות את חרון הגביר עליו.

שמחה זו בעת שהקב"ה עובר אל חדרי לבנו, הרי היא הכרחית יותר מוודוים, מצומות ומאמירת סליחות, והיא עצמה חלק מהתשובה בלתי נפרד, שתכלית התשובה אינה ליצר בתוכנו לב נשבר ונדכא בלבד, אלא תכליתה להכין את לבנו להיות אוהב ושמח בדבקות טהורה בקב"ה.

חרטה ובכייה על החטא, הרי הן עדות שאנו מתחרטים על המראת רצון ה', והן חשובות מאוד, אך אמורות להסתיים רגע לפני שהמלך מגיע אלינו.

וכשמגיע המלך, עלינו לעבור מיד אל החלק השני, לשמוח, לשיר ולהכין מעדנים. זו התכלית האמתית 'המלכת המלך'.

זו עדות שתשובתנו אמתית, שאנו חושקים באמת ובלב שלם באבינו מלכנו ובחוקיו, שמחים שאנו עבדיו.

לכן ביום ראש השנה, זה הזמן שבו הקב"ה - מלך מלכי המלכים, מגיע לביקור בחדרי הלבבות של כל באי עולם, ביום זה אנו מניחים בצד את כל 'חומרי הניקוי' - וידוים וסליחות, פושטים את 'בגדי הניקיון' - את הלב הנשבר והנדכא.

במקומם של אלו, בביתנו אנו עורכים שולחן מעוטר בכל מילי דמיטב. את גופנו אנו מלבישים בבגדי חג. ואת ליבנו - אנו עוטפים בתחושת יראה וגילה. כך יחד עם כל אלה, אנו מתרכזים ברצון עז, ומכוונים שמלכות הקב"ה תיכון במהרה בלב כל הברואים בעולם כולו.

מעתה, כאשר בליבנו שוכן רצון זה, בלב טהור ושלם, הרי זו היא גמר התשובה ותכליתה, במלא תפארתה והדרה.

נסיים בתפילה: "על כן נקווה לך ה' אלוקינו לראות מהרה בתפארת עוזך..."

שנה טובה ומבורכת.

הגביר וכל משרתיו נכנסו ונדחקו לפינה. גברת שושנה העבירה ניוכים אחרונים, ואדון שמריהו עם בגדי העבודה הודיע כל חמש דקות שתוך שתי דקות הם מסיימים.

הגביר עם כל אחוזת מרעהו ישבו ובהו בחלל הבית, עד אשר פקעה סבלנותם. הגביר התייאש, קם ממקומו בפנים חתומות והלך לו.

נאנחה הגברת שושנה: "שמריהו היקר, ברוך ה' עמדנו במשימה. הוא ראה את הבית, ותשעים וחמישה אחוזים היו נקיים ומסודרים. אני חושבת שאחרי כל ההשתדלות הגדולה שעשינו הוא לא יכעס..."

עד כאן המשל.

והנמשל לפנינו: תכלית הבריאה היא להמליך את הקב"ה בעולמו. "לתקן עולם במלכות שדי" "והייתה לה' המלוכה והיה ה' למלך על כל הארץ..."

מלכות הקב"ה שונה ממלכות בשר ודם לחלוטין. למלך בשר ודם אפשר לחייך ולמחוא כפיים בחזקה בעת שנכנס אל אולם הכנסים ובאותו רגע ממש, אפשר לבזו לו, לחשוב עמוק בפנים בלב: 'אילו רק הייתי יכול הייתי חובט בראשו ומושך באפו בחזקה'. אין שומר אחד שיכול לתת קנס על מחשבה זו, ומסיבה פשוטה. אף אחד אינו יודע את הרהורי לבו של זולתו.

אצל הקב"ה אין הדבר כן. כל רחשי לבנו ומחשבותינו גלויים לפניו. כל מחשבה והרהור לב הרי הם כצעקה הגדולה שצעק עשיו בעת שלקח יעקב את ברכתיו, צעקה שגם חרש ללא זוג אוזניים היה שומע. לכן, כדי להמליך את הבורא עלינו, עבודתנו היא לחבר את הפה אל הלב - 'לעבדך באמת' בלבב שלם.

לכן כשאמר 'והייתה לה' המלוכה' פירושו, שכל הברואים כולם ישעבדו את כל רצונותיהם אליו, יאהבו רק מה שהוא אוהב, וישאנו רק מה שהוא שונא. הוא המלך. הוא הקובע. ושוב, הכל מוכרח להיות באמת ובלב שלם. לא יהיה מצב שיהיה הבדל בין הפנימיות לחיצונית. לפני הקב"ה שניהם אותו הדבר.

ולסיכום: התכלית היא 'וטהר לבנו לעבדך באמת'. לטהר את הלב מכל דבר איסור, או אז 'והיה ה' למלך על כל הארץ'.

אכן, זו היא התכלית. אך בינתיים כשאנו פה, המציאות שונה מעט. יש לנו רצונות רבים, ולא קל לנו לוותר עליהם. לפעמים הפיתויים קשים, ואנו מוותרים על רצון ה', ובמילים קשות יותר אנו מורידים את הבורא ממלכותו.

אומרים: 'סליחה, כעת אנו מחליטים, אנו רוצים לנהוג אחרת'.

בפעולות אלו אנו מלכלכים את הבית שניתן לנו בהשאלה, שוברים ריצוף, ועושים סתימה בצנרת. אנו מתרחקים מהמטרה שלשמה באנו. כך יום ועוד יום עוברים ולפתע נשמע 'גלינג גלינג...' ראש השנה מגיע. הקב"ה בא אל הבית שנתן לנו. הוא בא להיכנס אל תוך לבנו, ולא נעים ממש שיראה את הכל שבור ורצון, במיוחד כשיראה שם את ספר החוקים שלו על הרצפה, ובו דפים תלושים, ועליהם כל מיני ציורים וקשקושים.

לכן, קדימה... חייבים לנקות את הבית!

כאן אנו רצים להשתמש במתנה היקרה שנתן לנו הבורא, והיא מצוות התשובה. 'התשובה' באה לעזור לנו לחזור בחזרה אל צור מחצבתנו, אל המקור שממנו הגענו, לפני שהיצר הרע נתערב בגופנו. לחזור אל אבינו מלכנו, מלכות הבורא.

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

מקצת דיני חולה ויולדת ביום הכיפורים

שיש להאכיל המעוברת או החולה פחות פחות משיעור

בגמרא כריתות יז. מבואר שמעוברת שהותר לה לאכול מאכל איסור מפני הסכנה עליה לאכול פחות משיעור, וכן אמרו ביומא פג. מי שאחזו בולמוס מאכילים אותו הקל הקל תחילה, כיצד, טבל ונבלה מאכילים אותו נבלה וכו' והרמב"ן בתורת האדם (דף ח ע"ד) הביא הגמרא בכריתות וכתב, ונראה שאף בחולה שיש בו סכנה עושים כן ביום כיפור, כדי להקל עליו מאיסור כרת ומלקות לאיסור בלבד. וכ"כ הרא"ש (יומא פרק ח סימן יג) והר"ן שם, וכ"כ הרב המגיד (פרק ב הל' שביבת עשור הלכה ח)

שולחן ערוך סימן תריח סעיף ז כתב כשמאכילין את העוברת או את החולה, מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור וכן בסעיף ח כתב וישקוהו פחות מאותו שיעור.

דעת הנצי"ב שאין ברור להצריך לאכול פחות פחות משיעור

והנה הגאון הנצי"ב בספר העמק שאלה (וזאת הברכה סימן קסז ס"ק יז) כתב שהרא"ש והר"ן והשו"ע נמשכו אחר דברי הרמב"ן והוא תמוה שהרי הר"ף והרמב"ם לא כתבו עיקר גדול זה אף שהוא מצוי ויש בו איסור כרת, ונראה שהם סוברים דאין ללמוד מהגמ' בכריתות אלא לגבי מעוברת משא"כ לגבי חולה שיש בו סכנה, הור"י הרי זה משובה, וכיון שאמדהו לאכול אין צריך פחות משיעור, אולם מכיון שסוף סוף אמדהו בקיאין ושיעורו שיכול לאכול פחות מהשיעור יש לעשות כן, אך מה שהוסף המגן אברהם שהוא הדין ליולדת תוך ג' ימים שתאכל פחות משיעור, זה תמוה בודאי, וכו' והבו דלא להוסיף על דברי הרמב"ן, ועת"ד והובא בשדי חמד (מערכת יום הכיפורים סימן ג סוף אות ג) אולם ראה חזון עובדיה עמוד ש שהוכיח לנכון שאין לחלק כלל בין מעוברת לחולה בענין הזה.

יולדת תוך ג' ימים תאכל פחות משיעור

ואמנם המשנה ברורה סימן תרו"ט ס"ק י כתב בדין יולדת תוך ג' ימים שמאכילין אותה אפילו אמרה איני צריכה לאכול, אלא שמ"מ תאכל פחות פחות משיעור, אבל בלא אמרה איני צריכה מאכילין אותה כדרכה וא"צ פחות משיעור וצ"ע להגר"ב פרנקל ושכן ראוי להורות, ושהגאון הגר"ז (תריח סעיף יג) מחמיר שגם בלא אמרה איני צריכה יש להאכילה פחות משיעור, אבל בחזון עובדיה עמוד שו כתב שכל ענין של פחות משיעור הוא רק כשהדבר ברור לנו שמשפיק פחות משיעור ושאינו שום סכנה בדבר כלל, וממילא גם ביולדת תוך ג' ימים הדין כן שאפילו לא אמרה איני צריכה מאכילין אותה פחות משיעור. ע"ש.

חולה שיכול לבוא לידי סכנה, וחולה שיש בו סכנה

בספר חידושי הגר"י על הרמב"ם (פרק ב מהלכות שביבת עשור) הביא בשם אביו ר' חיים שהיה מורה לכל חולה שיש בו סכנה שיאכל כל צורכו ביום כיפור, ולא פחות משיעור, ושאל השולחן ערוך לא הצריך פחות משיעור אלא לחולה שאין בו סכנה.

והביא הגר"י סייעתא לזה מדברי ספר החינוך מצוה שיג שכתב: לפיכך מי שהוא חולה אע"פ שאין בו סכנה גמורה, אם יהיה חלוש הרבה ראוי להאכילו ולהשקותו מעט משיעור שאמרו. ע"ש

והמנחת חינוך כתב ע"ז שנראה פשוט שגם החינוך מיירי שיש סכנה אם לא יאכל, ולכן אף שכעת הוא חולה שאין בו סכנה יש להקל שיאכל פחות משיעור, אבל אם הוא חולה שיש בו סכנה אין צריך לאכול פחות משיעור. עכ"ד הגר"י.

אולם בחזון עובדיה עמוד דש כתב דהחינוך מיירי בחלוש מאוד ואפשר שיש חשש סכנה, ולכן אם יאכל פעם אחת פחות משיעור אפשר שתתיישב דעתו בזה, אבל לעולם אין היתר בחולה שאין בו סכנה לאכול פחות פחות משיעור, וכן אין להתיר לחולה שיש בו סכנה לאכול כשיעור.

גם בשדי חמד (מערכת יו"כ סימן ג) מתרץ דהחינוך מיירי בחולה שאין בו סכנה שיכול לבוא לידי סכנה ולכן יש להקל לו לאכול פחות משיעור. ע"ש. מי שתתירו לו לאכול פחות משיעור יעשה זאת בתחילת היום ולא ימתין לשעה מאוחרת דיש לחוש שאם ימתין יחלוש יותר ואזו יצטרך לאכול יותר משיעור.

שיעור אכילה להתחייב ביום כיפור

שו"ע סימן תרי"ט ס"א: האוכל ביום הכפורים ככותבת הגסה, (תמרה גדולה) חייב. והוא פחות מכביצה מעט, ושיעור זה שווה לכל אדם בין לננס בין לעוג מלך הבשן. והטעם לשיעור ככותבת משום דקים להו לחז"ל דבפחות משיעור זה לא מתיישבת דעתו של אדם כלל, והרי הוא רעב ומעונה ככתחילה, ובתורה כתיב כי כל הנפש אשר לא תעונה, ונכרתה. וראה ביאור הלכה דשיעור כותבת הוא עם הגרעין.

ומשקל כותבת הוא שני שלישי ביצה בינונית, שהיא משקל 18 דרהם, ולפי משקל של 3 גרם לדרהם א"כ משקל ביצה הוא 54 גרם ושני שלישי שלה הוא 36 גרם, ולמעשה כתב בחזון עובדיה עמוד רצו לשער לחולה פחות משיעור 30 גרם.

ויש לשקול האוכלים והמשקים מערב כיפור, ואם לא שקלו מותר לשקול ביום כיפור דלצורך מצוה מותר ביו"ט ובשבת. וברור שמדובר במשקל מכני ולא דיגיטלי.

אם משערים בנפח או משקל

בספר נשמת אברהם הביא ששמעו שהגרשו"א היה מברך ברכה אחרונה אחרי 17-20 גרם של אוכל, אפילו לחם, ושואם יוצא ידי חובתו לביל הסדר עם 20-17 גרם מצת מכוונה, אך כשישאל אותו שא"כ יוצא חומרה לגבי חולה שיש בו סכנה שצריך לאכול לשיעורין ביום הכפורים, השיב שאין לשנות ממה שמקובל אצל מורי הוראה מדורי דורות ש-30 גרם נקרא פחות משיעור, עכ"ד. וידוע שכך דעת מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל על פי דברי ספר פתח הדביר ודעתו שכן יש להורות גם לענין ברכות ולענין ליל הסדר, ובילקוט יוסף בסוף הלכות ברכות סימן א כתב דאף לענין יום כיפור הדין כן מאחר ו-30 גרם הוא מופחת יותר מכותבת הגסה, (ובפרט לפי דברי הגר"ח נאה דשיעור דרהם הוא 3.2 גרם, א"כ יוצא שיעור שני שלישי ביצה 38.4 גרם) ועוד, דכמעט 2 גרם נשאר בשיניים ובפיורים.

אכן נראה שבדברים שיש הפרש גדול ונראה לעין כל בין הנפח והמשקל יש להפחית משיעור 30 גרם, וכגון פרכיות אורז וכמו שכתב באור לציון חלק ד שבקירוב ל-10 גרם יש כבר נפח כזית ולכן מי שיאכל פרכיות אורז ביום כיפור יאכל כל עשר דקות פרכיות אורז אחת. וכן השיב לי ידידי הרה"ג ישראל סימן טוב הי"ו בשם מרן הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א.

שיעור שתיה

שו"ע סימן תרי"ט סעיף ט: השותה ביום כיפור מלא לוגמיו חייב, ומשערים בכל אדם לפי מה שהוא, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, ולא לוגמיו ממש, אלא כדי שישלכנו לצד אחד בפיו ויראה כמלא לוגמיו, והוא פחות מרביעית באדם בינוני.

והדרך לידע כמות המים פחות משיעור היא שימלא פיו מים וירוקן לתוך כלי וחיצי מהכמות היא פחות מלא לוגמיו כ"כ בנשמת אברהם. ובחזון עובדיה ועוד כתב דעד 40 סמ"ק הוא פחות משיעור, וכיום ניתן להשיג מערב יו"כ שקיות קטנות מיוחדות עם משקה בכמות מדויקת ליום הכיפורים.

וברור שלנערים קטנים בגיל בר מצוה השיעור הוא יותר קטן.

זמן ההצטרפות בין אכילה לאכילה

שו"ע סימן תרי"ט סעיף ג כתב: אכל, וחזר ואכל, אם יש מתחילת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס, מצטרפין, ואם לאו, אין מצטרפין.

ושיעור אכילת פרס כתב מרן בסעיף ד' יש אומרים ד' ביצים ויש אומרים ג' ביצים אולם בסימן תריח סעיף ז סתם מרן שהשיעור הוא ד' ביצים, ויש בזה כמה דיעות באחרונים ולמעשה נוקטים שהשיעור הוא ט' דקות ולכן יש להמתין בין אכילה לאכילה עשר דקות, ואם יש צורך אפשר לסמוך על הדיעות שהשיעור הוא ארבע דקות (ובשעת הדחק שתי דקות. שש"כ.)

ודע, דעל אף שכתב שו"ע "מתחילת האכילה ועד סוף האכילה" אולם קשה מאוד לשער את הזמן כך שלא יגיע למצב שיאכל חלק מהשיעור בדקה השמינית וחלק מהשיעור בדקה העשירית, ובכה"ג יצטרפו לשיעור כרת. (נשמת אברהם וראה משנה ברורה סימן תריח ס"ק יט)

זמן ההצטרפות בין שתיה לשתיה

כתב שו"ע סי' תרי"ט סעיף י: שתה מעט וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתית רביעית, מצטרפין לכשיעור, ואם לאו אין מצטרפין, ויש אומרים ששיעור צירוף השתיות כדי אכילת פרס כמו צירוף אכילות.

ומשמח דהעיקר כדעה ראשונה לפי הכלל הדלכה כסתם, אולם מרן בסימן תריח סעיף ח כתב: וישקוהו פחות משיעור מלא לוגמיו, וישהו בין שתיה לשתיה כדי אכילת ארבע ביצים, ולפחות ישוהו בין שתיה לשתיה כדי שיעור שתית רביעית.

הלכך יש להרחיק בין שתיה לשתיה כשיעור בין האכילות, כעשר דקות, אולם בשעת הדחק אם לא יהיה אפשר לחולה בשיעור הזה יש לצמצם השיעור עד כשתי דקות או אפילו פחות מכן כשיעור שתית רביעית, וברור שאם שותה כפית אחרי כפית אינו נכנס בתוך שיעור שתית רביעית (על פי הביאור הלכה תרי"ט סעיף י)

מטרות העמותה

קמחא דפסחא

לימוד שירת הבקשות לילדים

בית הוראה

לימוד טעמי המקרא

כולל אברכים

משקין שאינם ראויים לשתיה

משקים שאינם ראויים לשתיה אסורים מדרבנן, רמ"א סעיף ט. ולכן יש להורות לחולה שאין בו סכנה שחייב להמשיך לבלוע תרופות דלכתחילה יבלע ללא מים (וירגיל עצמו בזה במשך כמה ימים קודם כיפור, נשמת אברהם) ואם אי אפשר, מותר לבלוע עם מעט מים אחר שיפגום טעם המים באופן שיתן בתוכם דבר מר כמו תמצית תה מרוכזת או יתן טיפת סבון.

אולם חולה שיש בו סכנה רשאי לבלוע התרופות עם מעט מים אם אי אפשר לו לבלוע בלא מים (אגרות משה או"ח ח"ג סימן צא, ועוד) ויש לצרף בזה מש"כ בשו"ת הלכות קטנות סימן רפב-רפה דכיון שהמים אינם מידי דמיון את האדם כלא, ואין בהם אלא הרחקת הנוק והצמא, אין בהם חיוב כרת, ורק משקה דמיון כיון ודבש וחלב חיובם מהתורה, אולם בתפארת ישראל (יומא פ"ח מ"ג) חלק ע"ז וכן בשדי חמד (מערכת יו"כ סימן ג סעיף ז) הביא להקת אחרונים שחלקו ע"ז, ועכ"פ חיזי לאיצטרופי, וכן ראיתי שכ"כ בציץ אליעזר חלק כ סימן כד ע"ש.

ודע שאין ללמוד מדברי הל"ק"ט דלכתחילה מי שהוא נצרך לשתות ביום כיפור שיעדיף לשתות מים ולא שאר משקין, אלא ההיפך הוא הנכון דיש להעדיף שאר משקין שהם מזינים יותר ועל ידי כך יתחזק גופו יותר ולא יצרך להרבות בשתיה על ידי כך.

ובפרט לפי חידושו של האור שמח (מאכ"א פ"ד ה"ד ד"ה וכבר) שכל הדין שמאכילין אותו הקל תחילה הוא רק על המאכיל, אבל האוכל הוא המסוכן בעצמו ואינו צריך לדקדק בזה, ע"ש וא"כ בודאי שאין לו לדקדק בסוג וטיב המאכל. וכ"כ בנשמת אברהם תריב ס"א שכיון שיום כיפור הוא יום טוב אינו צריך לצמצם באיכות השתיה, ואינו דומה לתשעה באב. אולם ברור שלענין מאכלים לא יאכל מאכלי תענוגות ממש, כמו גלידה וכיוצא בזה, אלא אם כן אין לו אוכל אחר.

עירוי נוזלים

כתב באור לציון ח"ד עמוד קטז שמכחינה הלכתית עדיף להזריק נוזלים לגוף בעירוי מאשר לשתות פחות פחות מכשיעור, שכן פחות פחות מכשיעור אסור מהתורה, ועירוי אינו דרך אכילה ואינו אסור מהתורה.

אלא שכבר כתבו בזה כל פוסקי דורינו שאין לחולה להעדיף עירוי כלל וכלל ומהם כתב בשבט הלוי חלק י סימן צא שבאכילה רגילה יש גם ישוב הדעת של החולה משא"כ בעירוי. ובחזון עובדיה עמוד רחצ הביא עוד מהגרשו"א שיש לחוש שיטעו העולם לחשוב שחייבים דווקא לחזר אחר הדבר הזה מעיקר הדין, ולפעמים אין הדבר מצוי לחזר אחריו, ויבא החולה לידי סכנה, ולכן אין על החולה להתחכם ולחפש דרכים להתענות וכו' ע"ש. וכ"כ בשש"כ פ"לט סעיף ל ובאגרות משה או"ח ח"ג סימן צ ובציץ אליעזר ח"ג סימן כה פרק כא, וכ"כ בשו"ת מלמד להועיל או"ח סימן קיט, וכ"כ בנשמת אברהם עמוד תשפב, וע"ש שראה בעיניו שנכשלו באיסור אחר מחמת החומרא הזאת, וברור.

נאמנות רופאים

כתב באור לציון הדיוט רואים שהרופאים מדקדקים לומר את האמת, ולכן אם ניכר שהרופא אומר אמת יש לסמוך על דבריו.

וראה בטהרת הבית בדין נאמנות רופאים דבמילתא דעבידא לאגלווי יש נאמנות הואיל ומרתת לשקר, ושכ"כ בספר שמו יוסף (בן וואליד, בנו של רבי יצחק בן וואליד מח"ס יואמר יצחק) וא"כ היום רוב רובו של המידע הרפואי גלוי וידוע לכל במאמרים וכתבי עת ומפורסמים בגלוי, וכל אדם יוכל בעזרתם לבחון דברי הרופא אם שואו דבר.

חולה שמחמיר על עצמו

חולה שמחמיר על עצמו שלא לאכול למרות שהוא צריך, עליו נאמר "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש" ואין כאן מדת חסידות כלל, וראה בשו"ת הרדב"ז ח"ד סימן קב שהריב"א חלה חוליו אשר מת בו וחל יו"כ באותם הימים ואמרו לו הרופאים שאם לא יאכל ימות בודאי, ואם יאכל, ספק ימות, ולא רצה לאכול ומת, וכתב ע"ז הרדב"ז שאין ללמוד ממנו כלל וכו' ע"ש

וכל שכן שעל המורה הוראה אין להחמיר שלא כדון, וראיתי באור לציון עמוד קיב מעשה מחריד במורה הוראה שבא לפניו אחד מהמתפללים סמוך לצאת הצום וביקש היתר לשתות והרב דחאו שימותים מעט ועברו כמה דקות ופרחה נשמתו, והרב נחרד לנפשו, ומאותו הזמן נקט בכחה דהתיירא בשופי ע"ש. ולכן יש חובה גמורה על החכם להיות הלכות הללו שגורים על לשונו ולא יגמגמו.

הליכה לבית ננסת

אם מחמת הליכתו לבית ננסת ואריכות התפילות יגרום המאמץ שייגבר חוליו יצטרך לאכול לשיעורים, עדיף שישאר בביתו וינחה ותפלה ביחידות ולא יבוא למצב שיצטרך לאכול. חתם סופר ח"ו סימן כג.

חולה שאין בו סכנה

כתב שולחן ערוך תריב סעיף ו: אכל אוכלים שאינם ראויים לאכילה, או שאכל אכילה גסה, כגון מיד על אכילה שאצל ערב יו"כ עד שקין במזונו, פטור.

הלכך חולה שאין בו סכנה כגון שהוא חש חולשה כללית בכל גופו, או שנפל למשכב, או שיש לו חום מעל 38 מעלות, יכול ליטול כדורים להורדת חום וכדומה, כיון שאין בהם טעם או שטעמם פגום ואיסורם אינו אלא מדרבנן ובמקום חולי לא גזרו, וכמש"כ בשדי חמד מערכת יו"כ סימן ג אות ח, כיון שסו"ס א"ז דרך אכילה שהרי בולעים אותם. וכן נשים הנוטלות גלולות למניעת הריון יכולות ליטולן ללא מים.

ואם יש בהם טעם יעטוף אותם בניילון.

ואם צריך מעט מים כדי לבלוע הכדורים, יתן במים דבר מר כמו תמצית תה מרוכז מאוד (וא"צ שיעורר בחילה אלא שלא יהיה בו הנאה) וכמו כן יוכל ליתן במים טיפת סבון כדי לפגום המים (נשמת אברהם), אך למעשה אין מורים כן, כי אין הדברים מתיישבים לנכון אצל השואל) ואפשר גם להמים הכדור עצמו שטעמו מר לתוך מעט מים פחות מכשיעור וישתה.

חולה שיש בו סכנה

חולה שיש בו סכנה שצריך מים לבלוע הכדור אין צריך ליתן בהם דבר מר. עיין אור לציון סוף עמוד ק"ו

מי שיש לו מיהוש בעלמא, אין לו ליטול גלולות.

מעוברות ומניקות

מעוברות ומניקות מתענות כרגיל, אולם יש להדריכן שישנה במקום ממוזג ולא יתאמצו כלל במשך היום, ולא ילכו לבית הכנסת כלל, וכדאי שיומייים לפני כיפור יתחילו להרוות גופם בנוזלים בכך שישתו כל שעה מעט מים שניים או שלשה כוסות, ומי שהיא מטופלת בילדים וצריכה עזרה רבה בגידולם עדיף שהבעל ישאר בבית לעזור לאשה מאשר ללכת להתפלל. נשמת אברהם ועוד.

מניקה אשר הוולד זקוק אך ורק לחלב האם מאחר והוא חלוש מעט וכגון תינוק שהוא פג וכדומה, יכולה לשתות לשיעורין דברים המזינים בכדי שתוכל להניק אותו היטב.

מי שבצומות עברו הפילה מחמת הצום, תשתה לשיעורין, ואם הפילה פעמיים שלא מחמת הצום ג"כ יכולה לשתות לשיעורין.

הריון בסיכון כגון שנוטלת זריקות לדילול הדם (קלקסון) צריכה לשתות לשיעורים וכן מעוברת שההמוגלובין שלה נמוך מ-10 (ואם נמוך מ-6 א"צ שתיה לשיעורין) וכן אם יש לה התכווציות ברחם, או שמתחיל אצלה צירים (שאינם סדירים, ואם הם סדירים החל מהחודש הרביעי תשתה בלא שיעורים עד שיוסדר) או שהתחילו אצלה בחילות והקאות (הכל פי המאורע)

הפריה במבחנה IVF בשבועות הראשונים צריכה לשתות לשיעורים. נשמת אברהם. ויש להורות כן ב-12 שבועות הראשונים, שהם שלשה חודשים.

יולדת

כתב שולחן ערוך סימן תריז סעיף ד: יולדת תוך שלשה ימים לא תתענה כלל. משלשה עד שבעה אם אמרה "צריכה אני" מאכילין אותה, מאכן ואילך הרי היא ככל אדם.

וימים אלו אין מונין אותם מעת לעת. כגון אם ילדה בשבעה בתשרי בערב אין מניין אלו אותה ביום הכיפורים אם לא אמרה "צריכה אני" אף על פי שלא שלמו לה שלשה ימים עד יום כיפור בערב משום דכיון שנכנס יום רביעי ללידתה מקרי לאחר שלשה. ע"כ.

והנה מה שפסק שולחן ערוך דימים אלו אין מונין מעת לעת, ראה חזון עובדיה שהביא כמה וכמה ראשונים שנקטו שמונים מעת לעת, ואילו הוה שמיע להו למרן, היה חוזר בו, ואף באור לציון כתב דכבר פשטה ההוראה למנות מעת לעת. כבר כתבתי דעת החזון עובדיה דאף תוך ג' ימים אם לא אמרה איני צריכה, תאכל לשיעורים.

מפלת דינה כיוולדת לענין זה, שדי חמד.

יולדת משבעה ועד שלושים עדיין יש להתחשב באופי הלידה, כגון שילדה בניתוח או שהיו סיבוכים בלידה, וכדומה, ולכן יש להוועץ ברופא אם תחשב היא כחולה גם כן.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים